

Euskararen irakaskuntzaren garabidean^{1,2}

Ines M.ª Garcia-Azkoaga*

Hezkuntza eta Kirol Fakultatea, Euskal Herriko Unibertsitatea UPV/EHU

Laburpena: Lan honen helburua da erakustea zer aukera dituen testu-generoetan oinarritutako didaktika batek unibertsitatean espezialitateko hizkuntza irakasteko. Hizkuntzaren irakaskuntzak duen erronka handienetakoa da behar sozial berrietara etengabe egokitzea eta hizkuntzaren erabilera sozial anitzak (Volochinov 1981; Bajtín 2005) islatuko dituzten proposamen didaktikoak egitea. Testu-generoaren eta haren didaktikaren inguruan De Pietro-ren & Schneuwly-ren (2003) eta interakzionismo sozio-diskurtsiboaren (Bronckart & Dolz 2007) proposamenak abiapuntutzat hartuta, dibulgazio-testu entziklopediko bat sortzera bideratutako sekuentzia didaktiko bat diseinatu da. Ikasleak hizkuntzaren erabilera erreal eta sozialarekin aurrez aurre jartzeko eta ikaskuntza ahalik eta esanguratsuen egiteko, Wikipedia bezalako bitarteko digital bat erabiltzen da euskarri gisa. Jardueran zehar, ikasleek kontsulta-, irakurketa-, itzulpen-, idazketa- eta berrikuspen-lanak egin behar dituzte testu argitaragarria lortzeko.

Hitz gakoak: euskararen irakaskuntza; komunikazioa euskaraz; euskararen erabilerak, sekuentzia didaktikoa, testu-generoa, Wikipedia.

1. SARRERA

Dagoeneko adin bat dugunok gogoan ditugu Patxi Altunak eta Miren Azkaratek Euskal Telebistan zuten saioa. Askorentzat, hura izan zen alfabetatze prozesuarekin izandako lehendabiziko harremana. Euri asko egin du harrezkero, eta ikusle-ikasle izan ginen hainbat irakasle ere bihurtu gara. Urteak

* Ines M.ª Garcia-Azkoaga. Euskal Hizkuntza eta Komunikazio Saila. Hezkuntza eta Kirol Fakultatea (UPV/EHU). Lasarteko bidea, 71 (01007 Vitoria-Gasteiz). ines.garciaazkoaga@ehu.eus. <https://orcid.org/0000-0003-1235-2583>.

¹ Lan hau ELEBILAB ikertalde finkatuak Eusko Jaurlaritzarengandik IT1627-22 proiekturako jaso duen dirulaguntzari esker egin da.

² Lan hau 2020an gaztelaniaz argitaratu zen beste lan baten bertsio moldatua da.

igaro dira eta aldaketa nabarmena izan da hizkuntzen irakaskuntzan. Ondorioz, ikuspegi komunikatiboa gailendu da non-nahi, akademietan, eskolatan, eta baita unibertsitatean ere. Oro har, hizkuntza guztien kasuan (euskararena barne) ikuspegi komunikatiboa lehenesten duten metodologiaren gorakada oso handia izan da; izan ere, ikuspegi komunikatibo horretan hizkuntzaren erabilera eta haren funtzio komunikatiboan jartzen da arreta, Hizkuntzetarako Europako Erreferentzia-esparruan azpimarratzen den bezala.

Lan honetan espezialitateko euskararen edo hizkera berezituaren³ irakaskuntza izango dut hizpide, esparru horretara ere iritzi baita ikuspegi komunikatiboa. Dabilen harriari ez zaio goroldiorik lotzen.

Zenbait unibertsitatetako programa akademikotan ohikoa da ingelesaren eskaintza aurkitzea espezialitateko hizkuntza gisa, zientzia eta teknologia garatzeko ia ezinbestekotzat jotzen baita elkarren artean ulertzeko *lingua franca* bihurtu den hori. Euskal Autonomia Erkidegoaren kasuan, ordea, ingelesarekin batera euskarak ere egin du bidea; aspalditik ari da, gainera, gure hizkuntza erabat estandarizatzeko eta haren terminologia eta erregistro espezializatuak garatzeko ezinbestekoa baita eremu akademiko eta profesional espezializatuetan erabiltzen diren aldaerak, hizkerak edo hizkuntza berezituak aintzat hartzea. Kontuan izan behar da XX. mendearen bigarren erdialdetik aurrera gertatu dela euskararen estandarizazio-prozesua, eta, Elorduik & Zabalak (2009) adierazi bezala, ikaskuntzen komunikazio-hizkuntza bihurtu da baita unibertsitatean ere, eta informazioaren eta komunikazioaren gizar-teak berekin ekarri dituen komunikazio-egoeren dibertsifikaziora egokitu behar izan da. Testuinguru horretan kokatzen da aztergai dudana irakasgaiaren kasua, eta galdera honek gidatzen du lan hau: posible da espezialitateko hizkuntzaren irakaskuntza testu-generoen ikuspegitik lantzea?

Ikuspegi horrek gizartean benetan erabiltzen diren erreferentziazko testuekin lan egitea eskatzen du. Testu horiek ikas-irakasgarri egiteko testu-generoan oinarritutako pedagogia dugu lagungarri, baita espezialitateko hizkeren irakaskuntzaren kasuan ere. Azken batean, aldaera horien erabilera inplikaturik dauden hizkuntza- eta komunikazio-gaitasun ugari abian jartzeko aukera eskaintzen dute testu-generoek.

Hori sinetsita, behintzat, ekin diot hemen partekatuko dudana esperientziari, alegia, Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzien Graduan espezialitateko euskara-ikastaro batean egindako esperientzia praktikoa bati.

Oinarritzat hartuko dudana ikuspuntu epistemologikotik, testua komunikazio-unitate bat da, komunikazio-egoera jakin batean gauzatzen dena, eta haren osakeran eta egituraren elkarrekintza-egoeraren eta hitzezko jardueraren

³ Parekidetzat hartuko ditut hemen hizkera berezitua eta espezialitateko hizkuntza terminoak.

ezaugarriak islatzen dira, baita baldintza sozio-historikoak ere. Azken batean, hizkuntza natural baten baliabideekin sortutako hitzezko jardueraren adierazpen empirikoa da (Bronckart 1996). Testu horiek komunikazio-unitateko eredu moduko batzuk osatzen dituzten generoetan sailka daitezke; genero-nozio hori (Dolz *et al.* 2010) testuak duen konfigurazioari buruzkoa da. Testu-ikuspegi hori hizkuntzaren irakaskuntzan eta ikaskuntzan txertatzeko sortu zen testu-generoetan oinarritutako hizkuntzaren didaktika (Schneuwly & Dolz 1997). Hasiera batean, ama hizkuntzan jarri zen fokua, baina pixkanaka-pixkanaka bigarren hizkuntzen ikas-irakaskuntzara hedatu da (Sánchez-Abchi 2015), eta baita egoera eleanitzetara ere (Dolz & Idiazabal 2013). Ikuspegi horretatik, erreferentziazko praktika sozialak irakatsi eta ikasteko objektu bihurtzen dira testuak, eta praktika horien irakaskuntza-dimentsioak identifikatzen dira ikasleak trebatzeko haien erabileran. Praktika horien tratamendu didaktikorako sortu ziren sekuentzia didaktikoak SD (Dolz & Schneuwly 1998; De Pietro & Schneuwly 2003; Larringan & Idiazabal 2012). Testu-genero jakin bat ikas-irakastera bideratutako tresna didaktikoak dira, jarduera ezberdinez osatuta daudenak, ikasketak planifikatzeko aukera eskaini, eta ikas-irakas prozesua errazten dutenak. Horrela, bada, hurrengo lerroetan espezialitateko euskara ikas-irakasteko sekuentzia didaktiko baten diseinoa azalduko dut.

2. IKASKUNTZA-TESTUINGURUA

Gorago esan dudan bezala, hizpide dudan irakasgaia graduko ikasketen barruan kokatzen da. Graduko planen garapenean, ikasleek espezialitatean eskuratu beharko lituzketen titulazioko oinarritzko gaitasunak zein diren aipatzen da. Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzien kasuan, gaitasun horietako bat honako hau da: «CB4-Que los estudiantes puedan transmitir información, ideas, problemas y soluciones a un público tanto especializado como no especializado.» (Memoria Verificada 2014: 5).

Ideiak, arazoak eta irtenbideak transmititzeak berekin dakar hizkuntza-eta komunikazio-trebetasunak izatea gai bat azaltzeko, ideia bati buruz argudiatzeko, elementu fisikoak, egoerak edo ekintzak deskribatzeko, etab. Horrez gain, ingurune espezializatuetan eta ez-espezializatuetan komunikatzeak berekin dakar ingurune fisikora eta sozialera eta mezuaren hartzailera egokitzeko gaitasuna erakutsi beharra, betiere komunikazio-helburuaren arabera eta komunikazio-egoerak eskatzen dituen baldintzak kontuan hartuta. Hori guztia, gainera, tokiko hizkuntzan, kasu honetan euskaraz, hizkuntza gutxitua dena, eta ikaskuntzen komunikazio-hizkuntza ere badena. Hala eta guztiz ere, gure gelatan izaten ditugun ikasle guztiek ez dute euskararen ezagutza maila bera izaten. Guztiek dituzte esperientzia eta bizipen linguistiko desberdinak. Denak xede hizkuntzan komunikatzen dira edo komunikatzeko aha-

legina egiten dute, baina guztiek ez dute maila edo trebetasun bera; batzuek nolabaiteko zailtasunarekin komunikatzen dira Hizkuntzen Europako Erreferentzia Marko Bateratuko B1 eta B2 mailan, eta beste batzuek zailtasunik gabe komunikatzen badira ere C1 eta C2 mailan, akats lexikoak, gramatikalak, estilokoak eta, batzuetan, ortografikoak egiten dituzte. Esan nahi dut horrekin oso hizkuntza maila ezberdina duten ikasleekin egin dezakegula topo talde berean. Egoera horretan oso zaila da guztiei egokitzen zaizkien ariketak eta ikas-jarduerak proposatzea. Sekuentzia didaktikoaren erabilera, ordea, bide bat izan daiteke oztopo horri aurre egiteko, izan ere, haren funtsezko oinarria da ikasle bakoitzak bere abiapuntutik egiten duen prozesua aintzat hartzea eta aurrerapen hori ebaluatzea

3. GELAN LANTZEKO TESTU-GENEROA HAUTATZEA

Esperientzia hau garatzen den testuinguruan, egokia dirudi hizkuntzaren erabileran eta dimentsio komunikatiboan zein linguistikoan oinarritutako irakaskuntza-ikaskuntzaren alde egitea. Hala ere, honako hau da testu-generoak hizkuntzen irakaskuntza-ikaskuntzaren erdigunean jartzean agertzen zaigun lehen galdera: zeintzuk dira testu-genero egokienak espezialitate horretarako eta maila horretan ikasleek garatu behar dituzten komunikazio-gaitasunetarako? Narratzea, kontatzea, deskribatzea, azaltzea, argudiatzea, portaerak erregulatzea, edo baita hizkuntzarekin jolas egitea ere (Dolze Noverraz & Schneuwly 2001), hitzezko jarduerak diren neurrian, arazorik gabe lot daitezke Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzietako ikasleen profilararekin eta haien jardun-eremu profesionalekin (irakaskuntza, aisialdia, entrenamendua, kudeaketa...). Hori dela eta, aipatutako egileek egindako testuen taldekatzea (haietan nagusitzen edo mugiarazten diren berbazko tebetasun nagusien arabera), oinarri aproposa izan daiteke zein genero lantzea komeni den erabakitzeko.

Kasu honetan, testu entziklopediko idatzi batekin lan egitea aukeratu da, zehazki, Wikipediako sarrera batekin. Arrazoietako bat da euskarri digital horrek aukera ematen duela gaur egun gizartean indarrean dagoen eta gazte zein helduen artean kontsulta-iturri gisa asko erabiltzen den genero batekin zuzenean lan egiteko, alegia, komunikazio-egoera kokatu eta erreal batean lan egiteko. Bide batez, gainera, zeharkako gaitasun digitalak lantzeko aukera ematen digu testu-genero horrek. Beste arrazoi bat da euskaraz urriak direla oraindik Wikipedian behar bezala garatuta dauden sarrerak; lanketa honek aukera ematen du gogoeta metalingüistikoa egiteko, hizkuntzen aniztasunaz jabetzeko eta, besteak beste, euskaraz eremu horretan duen lekuaz jabetzeko; Wikipediako sarrera-kopurua handitzeko aukera paregabea ere bada. 20013-20014 ikasturtean *amateur* gisa abiatutako egitasmoa honek 2018 gozirik bere bidea egin du Euskal Wikilarien Kultur Elkartearekin ba-

tera⁴, eta esan daiteke ezarrita geratu dela unibertsitateko gradu ezberdinetako euskararen irakaskuntzan Euskal Hizkuntza eta Komunikazioa sailak azken urte hauetan urratzen ari den bidean.

Beraz, Wikipediak ikasleen espezialitate-eremuko hizkuntza eta titulazioaren oinarritzeko eta zeharkako gaitasunak lantzeko ingurune egokia eskaintzen digula aurreratuko nuke, eta horixe erakusten saiatuko naiz jarraian. Horrek, hala ere, metodologiari buruz gogoeta egitera garamatza: nola gauzatu testu-generoari buruzko lan bat espezialitate-hizkuntzan? Zer hizkuntza-eta komunikazio-dimentsio landu daitezke hizkuntzari heltzeko modu horrekin?

4. SEKUENTZIA DIDAKTIKOAREN (SD) DISEINUA

Esku artean duguna hizkuntza gutxitu baten eta hizkuntzaren eremu espezializatu bateko irakaskuntza-ikaskuntza bada ere, testu-generoen eredu didaktikoa tresna egokia izan daiteke euskararen dimentsio linguistikoaren behar espezifikoak eta hitzeko jarduera orok berekin dakarren dimentsio komunikatiboa bateratzeko. Eredu didaktiko horri jarraiki, ikasgairako aurreikusitako programa teorikoa eta praktikoa gauzatzen lagunduko digun proiektu bat proposatzen da. Sekuentzia didaktikoaren ereduaren helburua da ikasleengan gorago aipatutako gaitasunak garatzea eta, era berean, aztergai den testu-generoari lotutako ezaugarri pragmatiko eta linguistikoetan sakontzea, ahaztu barik dagoeneko aipatu den gogoeta metalinguistikoan.

Sekuentzia didaktikoaren nozioa, bestalde, testu-generoen irakaskuntza-ikaskuntzari ekiteko beharretik sortzen da. Larringanek & Idiazabalek (2012) gogoratzen duten bezala, SDa da esku-hartze pedagogikoa antolatzeko ardatza. Helburu jakin bat lortzeko antolatu eta artikulatutako jardueramodulu batzuek osatzen dute SDa; gainera, hasiera eta amaiera zehatzak ditu, eta ikasleak eta irakasleak horien berri dute. Subjektibotasuna gainditzeko tresna bat ematen dio irakasleari. Bestalde, SDa parte-hartzaile guztiek partekatzen duten ikasgelako proiektu bateratu baten barruan kokatzen da.

Gogora ditzagun, halaber, sekuentzia didaktikoei bete behar dituzten baldintzetako batzuk (Dolz *et al.* 2010: 512): legitimitatea, hau da, hautatutako testua testu-genero baten barruan inskribatu ahal izatea eta hura aukeartzeko arrazoi bat egotea; egokia izatea, hau da, testu-genero hori lantzeko proposatzen diren jarduerak genero horri dagozkionak izatea; eta elkartasuna, alegia, sekuentzia horren zatiak elkarren osagarri izatea. Hala ere, ira-

⁴ Euskal Wikilarien Elkarteak ematen digu laguntza gaiak aukeatzen eta sarean argitaratzeko aholkuak ematen. Irakaslearen ardurapekoa da Wikipediako sarrera oinarritzat hartuta ariketak hizkuntzaren irakas-prozesu didaktikoan txertatzea.

kasleentzat ez da erraza moldaketa hori egitea, Garcia-Azkoagak & Mantelrolak (2016) erakutsi zuten bezala, betekizun horiek dirudien baino zailtasun handiagoak dakartzate eta.

Azaltzen ari naizen planteamendua gidatzen duen eredu ginebratarrari jarraiki, sekuentzia didaktikoa lau etapatan garatzen da:

- a) Ikasleentzat esanguratsua izango den proiektu bat proposatzea: proiektu hori garatzea ahalbidetuko digun konpromiso bat lortze aldera. Proiektu horri kontratu didaktikoa deituko genioke. Fase honetan, proiektua aurkezten da eta komunikazio-egoeran eta haren ezau-garrietan jartzen da fokua; horrek ikasleari laguntzen dio dagokion testu-generoari buruz dituen aurretiazko ezagutzak aktibatzen.
- b) Hasierako ekoizpena: ikasleen abiapuntua ezagutzeko eta ikaskuntzan aurrera egiteko jarduera egokienak diseinatzeak aukera ematen diguna.
- c) Lan-moduluen diseinua: horietan, testu-arkitekturaren edo mintzaira-jardueraren mailak lantzeko zereginak eta ariketak proposatuko dira testuaren forma zein edukia lantzeko: ekoizpen-egoera, edukia, testuaren egitura, kohesioa eta konexioa, eta koherentzia pragmatiko edo interaktiboan esku hartzen duten hizkuntza-unitateak (ahotsen kudeaketa eta modalizazioak).
- d) Azken ekoizpena, hau da, ikasleek sortuko duten behin betiko testua.

Sekuentzia didaktiko bat diseinatzeak aukeraketa bat egitea eskatzen du gure ikaskuntza-helburuen arabera. Ezin da dena SD berean landu, jakina, eta irakasgaiaren helburu guztiak ezin dira SD bakar baten bidez lortu.

Nolanahi ere, gure ikasleak unibertsitatekoak izanik, pentsatzekoa da nolabaiteko harremana izan dutela dagoeneko komunikazio-formekin edo testu-genero desberdinekin, besteak beste, Wikipediako testuekin.

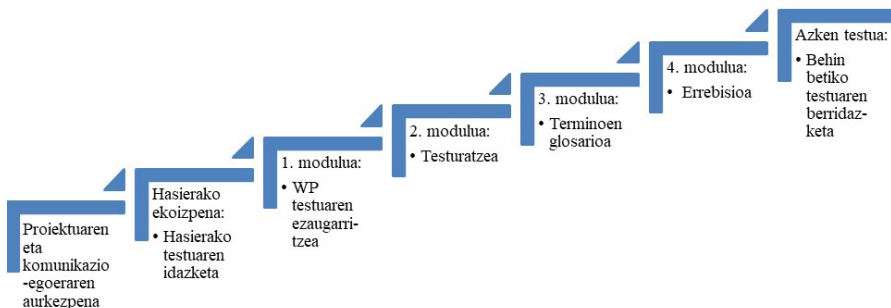
Hori esanda, ikus dezagun 1. irudian laburtuta, lan honetan proposatzen den SDaren diseinua eta ikasgelara eramaten den proposamena.

Egitasmoaren xedea da, besteak beste, ikasleek hizkuntza modu praktikoa eta esanguratsuan hobeto ezagutzen. Kasu honetan, egoera komunikatiboa planteatzen zaie, non euren espezialitate-eremuko informazio espezifiko bat transmititu behar duten; egoera horren helburu komunikatibora egokitu eta Wikipediarako moduko testu informatibo bati dagozkion hizkuntza- eta komunikazio-trebetasunak baliatu behar dituzte. Hori erdiesteko, 1. irudian agertzen den proiektua proposatzen zaie, eta kontsigna edo jarraibide hau ematen zaie: «Kirolaren eta jarduera fisikoaren alorreko espezialistak izanda, oso pertsona egokiak zarete euskarazko Wikipedia zuen espezialitate-arloko sarrerekin elikatzeko; Wikipedian arakatu eta kirolaren eta jarduera fisikoarekin lotuta dauden sarrerak eta gabeziak identifikatu ondoren, ildo bat ar-

datz hartuta⁵, falta diren sarrerak identifikatu eta bana idatzi beharko duzue. Ekointzi beharreko testua dibulgazio-testu entziklopedikoa izango da, hau da, nolabaiteko espezializazio-maila izango duen testu bat, baina ez oso teknikoa, publiko orokorarentzat eskuragarria izan dadin, ez bakarrik esparru horretan adituak direnentzat. Horrela espezializazio arloari zein euskararen normalizazioari egin ahal izango diozu ekarpena, euskarazko Wikipedia-sarrera horiek ikasleek, zaletuek, zein publiko orokorrak izango baitu kontsultatzeko aukera.»

PROIEKTUA:

Wikipediarako sarrera bat idatzi Jarduera Fisikoaren eta Kirolaren Zientzien espezialitatean: gizartearen arloari buruzko informazio gehiago izateko euskaraz, eta sarrera kopurua gehitzeko.

1. irudia

SD baten egokitzapena Wikipediako dibulgazio-testu entziklopediko baten idazketarako

Jarraian urrats bakoitzaren azalpen laburra eskainiko dut, ariketen adibide zehatzetan geratu gabe.

4.1. Hasierako ekoizpena

Aurkezpena egin ondoren eta moduluak lantzen hasi aurretik, ikasleei aukeratutako gai-ildoarekin bat datorren sarrera bana esleitu edo bat aukera-

⁵ Kirol ezberdinen ezaugarriak, kirolari ezagunak, Neguko Olinpiar Jokoetako jokoak, emakume kirolariak...

tzeko eskatu, eta Wikipediarako testu bat idazteko eskatzen zaie, Interneten dagoen informazioan, komunikabide horri buruz duten ezagutzan eta, beren ustez, testu horrek izan beharko lukeen eduki ea ataletan oinarrituta. Beraz, kasuan kasuko testu-generoari buruz dituzten irudikapenetatik abiatzen dira. Hasierako testu horri esker, ikasleek jardueraren hasieran dituzten komunikazio-trebetasunak eta hizkuntza-ezagutzak ezagutu ditzakegu. Lehen idazketa horrek, gainera, hizkuntza-aldaera estandarraren euskara batua edo euskalki-barietateen erabilerari buruzko erabakiak hartzea dakar berekin, eta horrek,aldi berean, berekin dakar barietate estandarrak hizkuntza-normalizazioaren prozesuan duen garrantziari buruzko hausnarketa soziolinguistiko eta metalinguistikoa egitea.

4.2. Lehenengo modulua: testu-generoa ezaugarritzea

Wikipediako testu baten zatiak eta bertan erabiltzen diren hizkuntza-baliabide nagusiak identifikatzea da modulu honen helburua. Karakterizazio horrek, beraz, testuaren kanpoko zein barruko alderdiak jorratzen ditu. Proiektuaren aurkezpenean bertan lehen hausnarketa egin bada ere, modulu honetan berriz ere komunikazio-egoeraren kanpoko osagaien berezitasunetan jarriko da arreta: parametro fisikoak (testuaren egilea nor den, nori zuzenduta dagoen, espazio- eta denbora-koordinatuak), parametro sozialak (interakzioaren esparru soziala, enuntziatzailearen eta hartzailearen zeregina), xedea eta formato edo eduki erreferentzialaren plangintza.

Modulu horren barruan, Wikipediako artikuluek aurkezten dituzten testu-alderdi batzuei behatzeko eta aztertzeko jarduerak proposatzen dira:

- a) Koherentzia tematikoarekin lotuta dauden alderdiak: informazioa antolatzeke modua, jorratzen dituzten kontzeptuak definitzeko modua, aditz-denboren erabilera, testuaren kohesiorako elementuaren agerpena, testu-antolatzaileen presentzia (konexioa).
- b) Koherentzia pragmatikoarekin lotuta daudenak: espezializazio-maila eta terminologia edo lexiko berezituaren erabilera, elementu modalizatzaileen erabilera eta ahotsen kudeaketa.

Halaber, analisi hori testuaren lehenbiziko ekoizpenean jasotako edukiarekin eta komunikazio-egoera irudikatu den moduarekin alderatzen da. Ariketa horrek aukera ematen du ekoitzi beharreko testu-generoaren komunikazio-ezaugarriak ezagutzeko, ikasle bakoitzak bere lehen testutik abiatuta egin ditzakeen hobekuntzei buruz hausnartzeko, eta landu behar diren sarren gutxieneko egitura bateratua adosteko. Egindako karakterizazioa kontuan hartuta, sarrera bakoitzean garatuko diren atal hauek adosten dira: izenburua, definizioa, bilakaera historikoa, (modalitateak, kategoriak, materialak,

arauak, txapelketak, kirolari nabarmenak), kirol horren presentzia Euskal Herriko testuinguru sozialean (praktika, kirol-taldeak, federazioak, tokiko kirolariak), erreferentzia bibliografikoak eta lotura interesgarriak. Parentesi artean agertzen diren alderdiak aukerakoak dira; izan ere, dagokion gai-ildo nagusiaren arabera, garrantzizkoa den informazioa aldatu egin daiteke kasu bakoitzean. Bada Wikipediako sarreretan beste hizkuntzatan agertzen ez den eduki edo ezaugarri bat eta ariketaren kasuan gehitu dena: tokiko testuinguru; Euskal Wikipedia eratu nahi bada ezinbestekoa iruditzen baitzait edukia gure gertuko testuinguruarekin lotzea.

4.3. Bigarren modulua: testuratzea

Modulu honen helburua da edukiak kudeatzea eta testuaren idazketari ekitea informazioa behar bezala jasotzeko, antolatzeko eta garatzeko, alegia, komunikazio-egoerak eskatzen duenaren arabera izan dadin. Edukia garatzeko orduan, apunte, aldizkari edo bibliografia espezializatuz gain, sarean dauden iturriak balia ditzake ikasleak. Hortaz, informazioa bilatzeko duen trebetasuna eta irakur-gaitasuna erakutsi behar ditu. Kontua da, sarritan, eduki horiek irakasgaiaren helburu-hizkuntza ez diren beste hizkuntza batzuetan egoten direla. Hori, eragozpena izan beharrean abantaila da. Izan ere, egoera horrek aukera eskaintzen du, alde batetik, munduko hizkuntzen artean euskarak duen lekuaz gogoeta egiteko balio du; bestetik, ikasleak ulermen-gaitasun eleaniztunak aktibatu behar ditu informazioa baliatu eta euskaraz jartzeko.

Jarraian, definizioaren idazketa lantzen da, zeina, DRAEn⁶ adierazten den bezala, zerbait materialaren edo immaterialaren ezaugarri generikoak eta diferentzialak argi eta zehatz azaltzen dituen proposizio bat baita. Wikipediak entziklopedia gisa pentsatuta dagoenez, berau osatzen duten terminoen edo sarreren definizio ontologikoa ematen digu, testuaren atal desberdinen bidez informazio orokorra zein espezifikoa ematen digulako. Hala ere, definizio lexikografikoa lantzea erabaki da, testuaren plangintzan funtsezko elementutzat hartzeaz gain, haren idazketak diskurtsoaren alderdi garrantzitsu batzuk jorrazteko aukera ematen duelako: kirolaren alderdi generikoak eta bereizgarriak hautatzea, eta argi eta ulergarri laburtzea; euskararen kasuan, gainera, definizioak dislokazioarekin lan egiteko aukera ematen du. Aukera bakarra ez bada ere, euskararen joera naturala subjektua lehenik jartzea da, objektuaren bitartekoaren eta azkenik aditzaren SOV artean; ordena horrek, ordea, batzuetan konposizio sintaktiko konplexuak sorrarazten ditu, informazioa berehala eskuratzea zailtzen dutenak eta testuaren komunikagarritasunari eragiten diotenak; dislokazioak esakune baten adierazkortasuna han-

⁶ DRAE: Diccionario de la Real Academia Española, <https://dle.rae.es>.

ditzea ahalbidetzen du, bere elementuen ordena aldatuz eta, beraz, definizioa ulergarriago eginez.

Modulu honen barruan egiten den beste jarduera bat edukien itzulpena da. Ikasleei iradokitzen zaie beren espezialista-rola har dezatela eta eskuratu-tako ezagutzez balia daitezela idazlana egiteko, baina sarean beste hizkuntza batzuetako edukien presentzia masiboak ez du beti gogoeta hori bultzatzen. Hala ere, lehen aipatu bezala, desabantaila izatetik urrun, aukera bat da itzulpen-arietak gure jardueren artean txertatzeko, eta, beraz, gure ikasleen gaitasun eleaniztunak berriro ere aktibatuzeko.

Era berean, testu-mekanismoekin kohesioa eta konexioa eta koherentzia pragmatikoarekin modalizazioa eta ahotsen kudeaketa lotutako zereginak sortzen dira, ikasleek duten baliabideen erreperitorioa hobetzeko eta zabal-tzeko. Hala eta guztiz ere, alor honetan garrantzizkoak dira irakasleak egiten dituen zuzenketak ikaslearen testuaren gainean.

4.4. Hirugarren modulu: terminologia-glosarioa

Modulu honen helburua da jarduera fisikoaren eta kirolaren zientzien terminologia espezifikoa lantzea Wikipediako testuan dagoen lexikoaren bidez. Glosario terminologiko eleaniztun bat egiten dugu, espezialitateko lexikoarekin lan egiteko aukera ematen duena, euskarazko mailegu, deribazio eta konposizio lexikoen fenomenoari arreta eskainita. Jarduera honek berriro ere hausnarketa metalinguistikoa eragiten du, Wikipedian dauden hainbat hizkuntzatan hartzen diren erabaki lexikoak euskarazkoekin alderatuta.

4.5. Laugarren modulu: berrikuspena eta berridazketa

Modulu honen helburua da testua berrikustea eta, beharrezkotzat jotzen den kasuetan, berridaztea. Fase honetan, ikasleek behin betiko testua izango denaren zirriborro osoa egin dute. Zailtasun handienak dituzten alderdietan berriro eragiteko unea da.

Gramatikari eta hizkuntza-arauei buruzko lana inplizitua dago aurreko moduluetan, baina arreta berezia eskaintzen zaio azken modulu honetan; izan ere, berriro azpimarratzen da sarean eskuragarri dauden kontsulta-tresnak hiztegiak, zuzentzaileak, datu-baseak, zalantzak kontsultatzeko guneak... la-gundarriak direla akatsak konpontzeko.

Aurreko moduluetan landutako edukien arabera egindako errubrika edo kontrol-zerrenda batetik abiatuta berrikusten da lana. Lehenengo urratsean, autoebaluazioa egiten da; errubrika edo kontrol-zerrendarekin, ikasleek beren testuen alderdi egokiak eta hobetu daitezkeenak identifikatzen dituzte.

Bigarren urratsean, ikasleek testuak trukutzen dituzte elkarren artean, testua beste ikaskide batek ebalua dezan. Ko-ebaluazio mota honek hizkuntzaren erabilerei buruzko hausnarketa egiten laguntzen du. Elkarrekintza horren bidez, ikasleak hobeto jabetzen dira beren hizkuntza- eta komunikazio-ahalme-nez, ondo egiten dutenaz eta hobetu behar dutenaz, eta, horrenbestez, ikas- teko prozesuaz.

Gorago esan dudan bezala, taldearen hizkuntza-maila heterogeneoa da. Xede-hizkuntzan hitz egiteko gaitasun txikiagoa duten ikasleen kasuan, be- ren testuak ikaskideen testuekin alderatzeak aukera ematen die askotariko diskurtso-estrategiez ohartzeko eta, neurri batean, testua hobetzeko eta nahi duten informazioa modu egokiagoan transmititzeko.

4.6. Azken ekoizpena

Autoebaluazio eta elkarren arteko ebaluazio horien ondoren, ikasleek behin betiko testua idazten dute, eta prest utzi argitaratzeko. Nolanahi ere, Wikipediak zuzenean sarean lan egiteko aukera ematen duenez, behin testua sarean argitaratuta beste aditu batzuek ere egin dezakete euren ekarpena tes- tua zuzendu edo osatzeko.

5. ONDORIOAK

Hasieran egindako galderari erantzunez, bai, landu daiteke espezialita- teko hizkuntzaren irakaskuntza testu-generoaren ikuspegia oinarri hartuta.

Espezialitateko hizkuntza baten irakaskuntza- eta ikaskuntza-prozesuari ekiteko modu hau da, zalantzarik gabe, irakasleak dituen aukera ugarietako bat. Berezitasun bat du: berbazko komunikazioa modu holistikoan eta ez par- tzialean lantzeko aukera ematen digu, gramatika-arauan edo terminologian soilik oinarritutako metodologietan gertatzen den ez bezala, edo testua gra- matika-egiturak lantzeko esparru gisa soilik aurkezten dutenek ez bezala, egitura horien eta hitzezko ekintzaren arteko benetako harremanari heldzen ez diotenak, hau da, testu-ekoizpen ororen azpian dagoen hizkuntzaren ko- munikazio- eta diskurtso-dimentsioari heldzen ez diotenak. Hurrengo lerro- tan aurkeztutako proposamen honek duen hainbat abantaila azpimarratuko dut.

Lehenik eta behin, komunikazio-unitatearekin lan egiteko aukera eskain- tzen du. Testu-generoak hitzezko jarduera komunikazio-unitate gisa trata- tzeko aukera ematen du, komunikazio-egoeraren parametroetatik kanpoko osagaietatik hasi eta helburu komunikatiboa gauzatzeko erabiltzen diren uni- tate linguistikoetaraino (barneko osagaiak); horrek hitzezko jarduerari bu-

ruzko gogoeta errazten dio ikasleari, eta baita informazio-testu dibulгатiboa gauzatzeko eskura dituen aukerak erakutsi ere.

Bigarren abantaila bat da Informazioaren eta Komunikazioaren Teknologiaz IKT baliatzen den euskarri bat denez, sarbide librearekin, kontsultarako tresna izateaz gain, aukera ematen duela interes orokorreko eta diziplina oso desberdinetako edukiak aldatzeko eta sortzeko, besteak beste, guri dagokiguna.

Hirugarrenik, mundu osoan zehar hedatutako baliabide digitala denez, eta hainbat hizkuntzatan eskuragarri dagoenez, munduko hizkuntza-aniztasunaz eta hizkuntza gutxitu batekin lan egiteaz zer suposatzen duen jabetzeko aukera ematen du, halaber, hitzun asko eta hitzun gutxi duten hizkuntzen izaera hobeto ulertzeko.

Laugarrenik, aipatu behar da sarean lan egiteak aukera ematen duela hipertestuaren bidez lotutako informazioetara edo edukietara azkar heltzeko, bai eta hizkuntza-lana errazten duten kontsulta-baliabideetara eta -tresnetara ere iristeko.

Bosgarren abantaila euskararen izaera gutxituarekin lotuta dago. Wikipedian euskarazko eduki gutxiago edukitzeak aurretik hizkuntza horretan existitzen ez diren informazioak garatzea ahalbidetzen du, eta horrek, azken batean, aukera ematen du ikaskuntza esanguratsuagoa egiteko, euskararen hizkuntza-ondarea handitzeaz eta estandarizazio terminologikoa garatzeaz gain.

Seigarrenik, ikasle bakoitzak hizkuntzari buruz dituen aurretiazko eza-gutzetatik abiatuta lan egitea ahalbidetzen du, eta hizkuntza eta komunikazio gaitasunak horietan oinarrituta garatzea; bakoitzak garatzen dituen gaitasun berrien arabera egiten du aurrera eta hobetzen du testua; horrek ez du esan nahi denek maila bera izango dutenik ikasturtea amaitzean, baina taldearen heterogeneotasuna kontuan hartuta, garrantzitsuena prestakuntza-prozesua eta ikasleak berak prozesu horretan parte hartzea dela esango nuke.

Ordea, desabantailak ere ezin utzi aipatu gabe. Ikasle kopurua handia baldin bada, irakasleak egin behar duen lana eskerga da testuak behin eta berri zuzentzen; eta kopuru hori txikia baldin bada, neurri berekoa izango da Wikipediari egiten zaion ekarpena. Bestalde, kontuan hartuta ikasleak jasotzen duen *feedback* handiena testuratze-lana egiten ari den bitartean gertatzen dela, ezinbestean aurre-testutik abiatzearen eraginkortasuna zalantzan jar liteke.

Hemen aurkeztu dudana proposamen bat da, ez da eredu itxia eta aldaezina. Izan ere, sekuentzia didaktikoen ereduak duen ezaugarri bat da bere malgutasuna. Testu-arkitekturaren maila desberdinei dagozkien ezagutzak antolatzeko eta irakaskuntza-ikaskuntza prozesuari buruz hausnartzeko au-

kera ematen duen tresna da, une bakoitzeko beharretara egokitu daitekeena, bai edukien aldetik, bai luzeraren aldetik. Irakasleari dagokio aldiro zein alderdi landu nahi dituen erabakitzea.

Nola nahi ere, egiteko modu honek ikastaroaren edukien progresioa modu jakin batean antolatzea eskatzen dio irakasleari, ezagutza horiek testu-generoaren zerbitzura jartzeko, alegia; eta horrek esan nahi du irakasleak testu-generoen eta sekuentzia didaktikoen funtzionamenduen gaineko oinarritzko ezagutza izan behar duela. Irakasleak ulertu egin behar du zer eta zertarako egiten duen egiten duena.

Sekuentzia didaktikoen diseinua eta esperimentazioa hizkuntzen ingeniari-tza didaktikoko benetako lana da, funtsezkoa hizkuntzen didaktikaren alorreko garapen zientifikorako. Hala ere, sekuentzia didaktikoa bera diseinatzea bezain garrantzitsua da hura esperimentatzea eta baliozkotzea eta, ondoren, beharrezko egokitzapenak egitea berriro gelaratzeko.

6. BIBLIOGRAFIA

- Bajtín, Mijaíl. 2005. *Estética de la creación verbal*. Buenos Aires: Siglo XXI. <https://worldcat.org/oclc/881000456>.
- Bronckart, Jean-Paul & Dolz, Joaquim. 2007. La noción de competencia: su pertinencia para el aprendizaje de las acciones verbales. In Jean-Paul Bronckart (arg.), *Desarrollo del lenguaje y didáctica de las lenguas*, 147-165. Buenos Aires: Miño y Dávila. <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:86403>.
- Bronckart, Jean-Paul. 1996. *Activité Langagière, textes et discours*. Lausana: Delachaux et Niestlé. <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:37758>.
- Europako Kontseilua. 2002. *Hizkuntzetarako Europako Erreferentzia Esparru Bate-ratua: Ikaskuntza, Irakaskuntza eta Ebaluazioa*. Vitoria-Gasteiz: HABE. <https://doi.org/10.54512/EEMBLO-2022>.
- de Pietro, Jean-François. & Schneuwly, Bernard. 2003. Le modèle didac tique du genre: un concept de l'ingénierie didactique. *Les cahiers Théodile* 3. 27-52. <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:32539>.
- Dolz, Joaquim & Idiazabal, Itziar. 2013. *Enseñar lenguas en contextos multilingües*. Bilbao: UPV/EHU Argitalpen Zerbitzua. <http://hdl.handle.net/10810/15265>.
- Dolz, Joaquim & Schneuwly, Bernard. 1998. *Pour un enseignement de l'oral: ini-tiation aux genres formels à l'école*. Paris: ESF Editeur. <https://worldcat.org/oclc/911347426>.
- Dolz, Joaquim, Noverraz, Michèle & Schneuwly, Bernard. 2001. *Séquences di-dactiques pour l'oral et pour l'écrit. Notes méthodologiques*, vol. II. Bruxelles: De Boeck. <https://worldcat.org/oclc/803392615>.
- Dolz-Mestre, Joaquim, Gagnon, Roxane & Sánchez-Abchi, Verónica. 2010. El gé-nero textual, una herramienta didáctica para desarrollar el lenguaje oral y escrito. *Lenguaje* 38(2). 497-527. <http://hdl.handle.net/10893/3518>.
- Elordui, Agurtzane & Zabala, Igone. 2009. Euskara Batuaren garapen lexiko-dis-kurtsiboa: batasunetik aniztasun funtzionalerantz. *Anuario del Seminario de*

- Filología Vasca Julio de Urquijo (ASJU)* 43(1-2). 231-246. <http://hdl.handle.net/10810/49433>.
- García-Azkoaga, Ines M.^a & Manterola, Ibon. 2016. Las secuencias didácticas de lengua: una encrucijada entre teoría y metodología. *Calidoscopio* 14(1). 46-58. <http://doi.org/10.4013/cld.2016.141.04>.
- Larringan, Luis M.^a & Idiazabal, Itziar. 2012. Sekuentzia didaktikoa: ekintza didaktikoaren zutabe eta ardatz minimoki fidagarria. *Ikastaria* 18. 13-44. <https://www.eusko-ikaskuntza.eus/en/publications/sekuentzia-didaktikoa-ekintza-didaktikoaren-zutabe-eta-ardatz-minimoki-fidagarria/art-22454/>.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. 2014. *Memoria Verificada del Título Oficial del Grado de Ciencias de la Actividad Física y del Deporte*. Facultad de Ciencias de la Actividad Física y del Deporte, UPV/EHU.
- Sánchez-Abchi, Verónica. 2015. El género textual en la enseñanza del español como lengua extranjera. Contribuciones para la ingeniería didáctica. *Anuario Brasileño de Estudios Hispánicos* 25. 113-127. <https://hdl.handle.net/10915/54232>.
- Schneuwly, Bernard & Dolz, Joaquim. 1997. Les genres scolaires des pratiques langagières aux objets d'enseignement. *Repères* 15. 27-40. <https://archive-ouverte.unige.ch/unige:32530>.
- Volochinov, Valentín. 1981. La structure de l'énoncé. In Tzvetan Todorov (arg.), *Mikhaïl Bakhtine le principe dialogique*, 287-316. Paris: Seuil [Argitalpen originala: 1930]. <https://worldcat.org/oclc/902731081>.